

Onderwijs na crisistijd

Nehemia 8:1-12

C.J. Barth

In de afgelopen tijd hebben wij ervaren hoeveel impact een crisis heeft. Het leven is op allerlei manieren geraakt. Overleden geliefden, opnames op de IC, langdurige lichamelijke gevolgen. Kerkelijke activiteiten die langdurig stillagen, snelle digitalisering van eredienst en kerkenwerk, nieuwe initiatieven op het internet. Onzekerheid, extra drukte of juist gedwongen stilte. Op deze en op nog veel meer terreinen is ons leven diepgaand beïnvloed door de coronacrisis. Soms tijdelijk, soms blijvend.

Israëls crisis

Nehemia 8 verplaatst ons naar een tijd dat Israël de allergrootste crisis van haar volksbestaan ervaren heeft. Jeruzalem is veroverd, de tempel verwoest en de bevolking weggevoerd in ballingschap. Dat is nu (deels) voorbij. Maar de impact van 70 jaar ballingschap is moeilijk te óverschatten. Al die jaren was er geen tempeldienst. Allerlei wetten en gebruiken rondom feesten konden niet vervuld worden. Van het volk Israël was maar een fractie overgebleven. Velen waren gedood, in den vreemde gestorven of geheel uit beeld verdwenen.

Maar ook toen was er een andere kant. Israël leerde om de dienst aan God in kleine groepjes voort te zetten. Nieuwe gemeenschappen werden gevormd in Babel. Scholen werden gesticht. De synagoge ontstond. Nieuwe vormen werden gevonden om de gehoorzaamheid aan en eredienst van de HEERE te laten voortgaan. Zonder tempel, maar niet zonder God! En er vond een geestelijk herleven plaats. Afgoden als Baäl en Astarte zijn na de ballingschap niet meer in beeld bij Israël.

Inmiddels is de ballingschap voorbij. Maar de gevolgen zijn groot en blijvend. Israël is als klein volkje zonder economische, politieke of

religieuze macht teruggekeerd. En alles moet van de grond af weer opgebouwd worden. De crisis is voorbij én nog lang niet voorbij.

Septembermaand

Nehemia 8 zet in met de 7e maand. Dat is een bijzondere maand. Het is de tijd van de grote herfstfeesten, in september-oktober. Op de eerste dag is het Joods nieuwjaar. Op de tiende is de grote verzoendag. En op de vijftiende dag begint het Loofhuttenfeest dat een week duurt.

Het is nu dus de eerste dag van de zevende maand. Het klinkt misschien vreemd om in de zevende maand het nieuwe jaar te vieren. Bij de uittocht in Egypte werd de maand van Pesach voortaan de eerste maand van het jaar. Maar daarvoor werd het nieuwjaarsfeest altijd al in het najaar gevierd en dat is zo gebleven. Je zou het kunnen vergelijken met het verschil dat er bij ons is tussen het kerkelijke jaar en burgerlijke jaar. Ook bij ons is de beginmaand van het jaar ooit verschoven, december betekent immers: tiende maand.

Plechtig werd het nieuwe jaar ingeluid met het blazen op de bazuin. Het was een rustdag, niemand mocht werken. Het was een dag van heilige samenkomst. Een dag die in het teken stond van verootmoediging. (Lev. 23:23-25, Num. 29:1-6).

Opvallende details

Maar een paar dingen vallen op in Nehemia 8. Ik ben geneigd dat te lezen in het licht van de crisis over Israëls volksbestaan.

1. Samenkomen op het feest lijkt niet meer vanzelfsprekend te zijn. We lezen namelijk tot twee keer toe dat Israël in hun steden woonde. Maar de Heere is trouw en maakt mensen trouw. Want op die nieuwjaarsdag komen ze toch uit al hun steden. Niet een paar mensen, nee het volk verzamelt zich als een enig man in Jeruzalem. Het tempelplein is te klein. Ze komen op het grote plein voor de Waterpoort. Is dat alleen de aantrekkingskracht van de feestdag? De oude gewoonte die nog niet weg is? Nee, dit is de kracht van de HEERE. Hij laat het werk van Zijn handen niet varen. Hijzelf brengt de mensen weer terug. Mannen, vrouwen, jongeren,

kinderen. Ze komen! De HEERE Zelf pakt na de crisis de draad op! Dat geeft ons hoop.

2. Het tweede wat opvalt is: we lezen niet over offers. Ongetwijfeld zijn die gebracht, naar de voorschriften van Numeri 29. Maar de aloude rituelen lijken nu niet meer het belangrijkste te zijn. 70 jaar leven zonder tempel en zonder offers doet iets met je. Je kunt niet doen alsof die crisis niet geweest is, gewoon de klok 70 jaar terugdraaien en verder gaan waar je gebleven bent. Dat gebeurt ook nu niet na onze coronacrisis.

Het aloude feest krijgt een nieuw hoogtepunt. Iets wat Leviticus en Numeri niet voorschrijven: Bijbellesen en Thora-onderwijs. Toen de tempel er niet meer was, heeft het geschreven Woord van God een centrale plek gekregen in het geloofsleven van Israël.

3. Een derde opvallend punt is hoe het volk verlángt naar onderwijs. Ze willen weten wie Heere is en hoe ze Hem mogen dienen. Niet Ezra, maar het volk neemt het initiatief. Ze zeiden tot Ezra de Schriftgeleerde, dat hij het boek van de wet van Mozes zou halen. Ze hadden geen zakbijbeltjes. Alleen wat ze uit hun hoofd kenden. Nu ze in Jeruzalem zijn, ervaren ze de gelegenheid. In de tempel liggen de boekrollen. En die worden gehaald en gelezen.

Ontberen doet waarden

Door de lange crisis heeft de Heere laten voelen hoe kostbaar en onmisbaar bijbels onderwijs is. Ontberen doet waarden. Jongeren verlangen naar de kerk te mogen gaan. Kinderen zien uit naar de zondagsschool. Misschien wel meer dan wij beseffen. Het kan één van de vruchten van een crisis zijn. Verlangen naar wat voorheen er gewoon bij hoorde. Ineens weten we dat kerkdienst, zondagsschool, catechisatie niet vanzelfsprekend is.

Wellicht gaan we dat net als in tijden van Nehemia zien. Het vertrouwde pakken we weer op, maar toch ook anders door wat we meegemaakt hebben.

Het Woord gaat open

Dan wordt het wetboek gehaald; velen denken dat dit Deuteronomium is geweest. En Ezra leest eruit voor. Voor mannen en vrouwen en

‘verstandigen’ (SV), dat wil zeggen: iedereen die het kan begrijpen. Van ’s ochtends tot ’s avonds. Je probeert je dat voor te stellen. Hoe is dat gegaan? Eén lange monoloog? Dat zou je denken als je alleen vers 4 leest. Maar het gaat toch wel anders. Het lijkt een soort mix van eredienst en catechisatie voor alle leeftijden.

Loven en gehoorzamen

Als de Bijbel opengaat, lezen we van een dubbele reactie. Die ook onze reactie moet zijn op het Woord van God. Namelijk: loven en gehoorzamen. Ezra loofde de HEERE, de grote God! Gods Woord vraagt om eer aan God. Het zijn de woorden van de grote God! Het Woord van de HEERE is heilig. Het vraagt om eerbied, lof aan God, en om instemming! Dat we laten merken dat we het niet verwerpen, maar aanvaarden. De Heere prijzen om Zijn Woord, schiet dat bij ons er niet vaak bij in?

Bij het loven hoort gehoorzaamheid aan het Woord. Het volk Israël roept: amen, amen. Dan knielen ze en bidden ze. Het Woord is waar en zeker!

Hier zien we een lijn die we door heel de Bijbel tegenkomen: de tweeslag van gehoorzaamheid en lofprijzing aan God. Gehoorzaamheid zonder lof aan God, wordt makkelijk wetticisme. Lofprijzen aan God zonder gehoorzaamheid, wordt een romantische gevoelsgodsdienst.

Het zijn ook deze twee lijnen die wij en onze kinderen moeten leren. Het gaat niet alleen om het Bijbelverhaal, maar ook om onze reactie erop. Niet een eenzijdig, maar dat tweezijdige antwoord: de Heere prijzen en gehoorzamen.

Uitleg is nodig

Als Ezra een stuk gelezen heeft, Gods lof heeft geklonken, en amen is gezegd, is het nog niet klaar. Veel mensen hebben amen gezegd op woorden die ze maar half begrepen, of misschien wel helemaal niet. Het wordt ook een dag van catechese. Ezra doet dit niet alleen. We lezen hoe Ezra, Nehemia en allerlei personen en levieten zich verspreiden onder het volk. En daarnaast waren er vast nog vele helpers, niet met name genoemd: vaders en moeders die hun kinderen onderwijzen; opa’s en oma’s die het onderwijs van levieten herhaalden.

Ezra kan het onderwijs niet alleen doen. Er zijn veel helpers nodig. Toen en nu. U mag zich in bijzonder richten op de jonge kinderen. Ze hebben misschien de preek niet begrepen, maar begrijpen het wel als u met hen erover praat. In de kleine groep kunnen vragen gesteld en antwoorden gegeven worden.

Bijbelonderwijs

Vers 9 vat samen hoe Bijbelonderwijs eruit ziet. Drie dingen gebeuren er op die dag:

1. *Lezen* in het boek, in de wet van God. Lees de Bijbel, laat dat niet na. Vertellen van een Bijbelverhaal vervangt m.i. niet het Bijbellezen. Net zo goed als dat het lezen van een dagboekstukje niet in plaats van de Bijbel mag komen. Kinderen moeten vertrouwd raken met de Bijbelse woorden, de taal van de Schrift.
2. Maar dan ben je er nog niet... Vaak is *uitleg* nodig. Het moet 'duidelijk' (SV) worden. Verduidelijken dus. Het Hebreeuwse woord betekent: in stukjes breken. Stukje voor stukje uitleggen, behapbare brokjes maken van Gods Woorden. Dat was toen ook al nodig. Niet iedereen is zo vertrouwd met het Woord dat hij het meteen begrijpt. Je moet de dingen soms uitleggen. Dat kan bij kinderen ook prima met een vertelling. Maar ten diepste blijft Gods Woord centraal staan. Onze uitleggingen en vertellingen zijn dienstbaar aan Gods eigen Woorden.
3. Ten derde lezen we over: 'de zin verklaren.' Dat betekent: de *betekenis* verklaren. Dat gaat een stap verder dan verduidelijken. Het gaat nu niet alleen om wat staat er, maar ook om de vraag: wat betekent het voor óns? Wat belooft de Heere aan mij? Wat vraagt Hij van ons? Wat betekent dit voor onze tijd? Al verandert de boodschap en inhoud van de Schrift niet, het moet steeds opnieuw toegepast worden in nieuwe situaties. Soms doen we dat in gesprek met kinderen, soms zit de toepassing verweven door vertelling.

Onderwijs blijft nodig

Bijbels onderwijs had Israël nodig na alle jaren van crisis. Juist toen! Er was een kloof van meer dan 70 jaar door de ballingschap. Een gat in de

doorgaande lijn van God dienen. Er was ook toen een culturele kloof gegroeid tussen de tijd dat Thora geschreven was en de tijd waarin ze leefden. Een geestelijke kloof is er van nature ook tussen ons en de Heere. Dan is er onderwijs nodig om Gods boodschap te begrijpen. Gods boodschap die geschreven is in een voor ons vreemde taal, een verre plaats en andere tijd. Het is het middel dat de Heilige Geest al ontzettend vaak heeft willen gebruiken.

Wat heeft de kerk nodig na de coronacrisis? Open het Woord van God, verduidelijk wat er staat, verklaar de betekenis voor nu. Dat deed toen iets met mensen. ‘Ze wenen en bedrijven rouw.’ En juist zulke bedroefden mogen het Evangelie horen: ‘Bedroef u niet, want de blijdschap des HEEREN die is uw sterkte.’ Liefde voor God en naaste zijn tastbaar op die bijzondere nieuwjaarsdag.

Het Woord van God heeft de kracht om levens te veranderen. Vandaag evengoed als in de tijd van Ezra en Nehemia. We worden niet op onszelf teruggeworpen, maar worden op de Heere gewezen. De blijdschap van de Heere is uw kracht!